
Kovács Eleonóra

70 éves a Levéltári Szemle

Ebben az évben zárja 70. évfolyamát a Levéltári Szemle, s ez alkalomból szerkesztőségünk egy rövid visszatekintéssel, a szakfolyóirat eddigi tevékenységének összegzésével emlékezik meg az alkalomról, s tiszteleg egyúttal a korábbi munkatársak előtt.

Az említett időtartam önmagában is jelentős, jóllehet nem szokványos „évfordulós” szám, ám egy olyan sok változást, átszervezést, s azok viszontagságait átélő szakterületen, mint a levéltárügy, különösen is hosszúnak számít. Ez az év is változásokat hozott a levéltáros szakma nagy részére nézve, hiszen az állami fenntartású közlevéltárakban dolgozók státusza megváltozott a közalkalmazotti jogviszony megszüntetésével. Mivel a jelenlegi átalakulás kimenetele még nem látható, és sokakat bizonytalansággal tölt el, nem árt tudatosítani magunkban a korábbi időszakok fordulópontjait, s azt, hogy minden változás ellenére szükség van a levéltárosok munkájára. A körülmények, a követelmények és a lehetőségek azonban korántsem közömbösek!

■

Levéltári Híradó

Az indulás időszakát a levéltárakról szóló 1950. évi 29. tvr. határozta meg, amely egyúttal létrehozta a levéltárügy központi irányítására szolgáló Levéltárak Országos Központját (LOK), amely 1951-ben indította útjára a Levéltári Szemle elődjét Levéltári Híradó néven.

Az első szám bevezetőjében a LOK vezetője, egyúttal a felelős kiadó, Borsa Iván ismertette a lap célkitűzését. A kor szokásos – kötelezően alkalmazott – formulának elismérlése után a levéltárügy elhanyagoltságát emelte ki, hátrányosnak tartva az intézmények egymástól való elszigeteltségét, az egységes szakmai irányítás és a tanácsadás hiányát, ami még abban is megmutatkozott, hogy a korábbi levéltáros szakfolyóirat, a Levéltári Közlemények utoljára csak évekkel korábban, 1946-ban jelent meg. Ennek kiadására számos feladata mellett a levéltárak egységes szakmai irányítására létrehozott LOK ekkor nem tudott vállalkozni, a Levéltári Híradó elindítását pedig éppen azzal indokolta, hogy szükségessé vált egy könnyebben megjelentethető folyóirat, amelynek elsődleges célja „külföldi levéltári cikkek, rendeletek, szabályzatok fordításainak közzlése, kisebb tanulmányok/beszámolók közreadásai,

továbbá ismertetéseknek s a levéltárak híreinek közzététele. Ez a folyóirat hívatott arra, hogy az immár egységes szervezettel rendelkező magyar levéltárügy teljes egységének megszilárdítását elősegítse azáltal, hogy ismertetéseket közöl egyes levéltárak helyzetéről, különböző munkákról, fontosabb újításokról.” Leszögezte azt is, hogy nem cél „feleslegessé tenni” a Közleményeket, de a Levéltári Híradónak kell betölteni azt az űrt, amely a nagyobb terjedelmű éves kiadvány megjelentetéséig fennáll. Fő feladatként a külföldi szakmai anyagok fordításainak és a legfontosabb szakmai cikkeknek a közreadását jelölte meg. A szakmai lap nevéhez méltóan híradásra vállalkozott a levéltárak munkájáról, problémáiról, eredményeiről, s nem csupán a levéltárosokhoz, hanem a rokon területeken dolgozókhöz is fordulva elsődleges célként a levéltári munka színvonalának javítását tűzte ki célul.

A fentieknek megfelelően alakultak a rovatai is. A *Fordítások* nagyobb lélegzetű összegzéseket tartalmazott elsősorban a szovjet levéltárügy területéről, de a lengyel, NDK-beli, s más szovjet érdekszférába tartozó ország levéltárosainak munkájáról is. A levéltárügy szinte minden részterületét lefedték ezek a tanulmányok; az újjászervezés, a rendszer kialakítása és működtetése, a levéltárosok képzése egyaránt a tárgyalat témák között szerepeltek. A kor ismert levéltárosai Borsa Iván, Sashegyi Oszkár, Bottló Béla, s mások fordítottak cikkeket e rovat számára.

A *Cikkek* rovat a hazai levéltárak szakmai anyagát tartalmazta. A korai időszakban ezt is főként az új irányelvek, az új nyilvántartási rendszerek ismertetése, s a feladatok ésszerűsítése céljából írt tanulmányok jellemezték. Az *Ismertetések* hazai és külföldi levéltári szakkiadványokat, segédleteket, repertóriumokat mutattak be. A *Hírek* a személyi hírek mellett, kiadványok megjelenéséről, szakmai vitákról egyaránt tudósított. Hazai levéltári szempontból a leghangsúlyosabb a *Cikkek* rovat tartalma volt, mivel a magyar levéltári kérdések megtárgyalására ezen belül volt lehetőség. A témák egy részére a kor természetesen rányomta a bélyegét, de mindezek mellett még ma is lényeges problémák is sorra kerültek, például a történelem-levéltáros képzés kérdései, a levéltári gyakornokok képzése, a gazdasági szervek irattermelése és selejtezése, a levéltári anyag felhasználása a történelemoktatásban, a levéltári anyag népszerűsítése, különböző típusú segédletek készítése stb. A szakcikkek mellett beszámolók jelentek meg az Országos Levéltár éves munkájáról, az intézmény Ötletnapjain javasolt újításokról, a Fővárosi Közlevéltár (a BFL elődje) vizsgálatáról, egyes megyei intézmények negyedéves jelentéseiről. A *Dokumentáció* rovatban a levéltárügyre vonatkozó cikkek bibliográfiáját közölték. A bőséges szakmai anyag alapján terjedelmes levéltártörténeti kutatás végezhető már csupán egy-egy téma megjelenésének, tárgyalásának és alakulásának történetét végigkísérve is. A cikkek nem minden számban szerepeltek rovatokba rendezetten, de később is jellemző volt, hogy általában minden levéltári szakterület helyet kapott a feldolgozott témák között. A folyóirat a korban szokásos nem túl tetszetős, A/4-es formátumú, házilag sokszorosított, gépelt, fekete-fehér kiadványok mintájára készült.

Az indulástól számított egy év elteltével az 1952. évi 4. szám bevezetője adott hírt a Levéltári Közlemények újraindulásáról, ami felvetette a kérdést, milyen is legyen ezt követően a Levéltári Híradó profilja, amely a „szünet” idején egyetlen levéltári sajtóorgánumként a Levéltári Közleményeket is pótolni igyekezett. Miután a Közlemények újraindult a levéltárügy „magas elvi tudományos” orgánumaként, fontos volt tisztázni, hogy a Levéltári Híradó adjon-e át egyes tárgyköröket a másik folyóiratnak, vagy megmaradjon továbbra is a levéltárügy valamennyi területére vonatkozó, széleskörű ismereteket közlétező szaklapként.

A szerkesztőség úgy vélte, hogy nagy módosításokra a továbbiakban sem lesz szükség, hiszen a Levéltári Híradó elsősorban a konkrét, napi levéltári feladatokkal, azok szakirodalmával foglalkozott, s kevésbé a levéltárügy vagy a történettudomány egészét érintő nagy elvi kérdésekkel, s nem volt célja a levéltári forráspublikáció vagy azon alapuló történelmi tárgyú cikkek közzététele. Bár a lap profilját változtatlanul szándékoztak hagyni, két irányban mégis továbbfejlesztést terveztek. Az egyik irány a napi munkával összefüggő elméleti kérdések tárgyalása, ösztönözve – mintegy közép fokú fórumként¹ – a szakmai vitát. Hasonlóképpen fontosnak tartották az egyes levéltárak nagyobb belső munkáinak kiértékelését abban a reményben, hogy a javaslatok, kérdések a már régebb óta igényelt Levéltári kézikönyv elkészítéséhez is hasznos adalékokat hoznak majd a felszínre.

Arra az időközben felmerült igényre, hogy a Levéltári Híradó gyakoribb, az eseményeket jobban követő legyen, a szerkesztők nem tudtak igent mondani, mivel a negyedévente való megjelenés is sok technikai nehézségbe ütközött. A lap így nem vette fel az „üzemi újság” jelleget, ahogy az indítványban szerepelt, a problémákra való gyors reagálásnak azonban igyekezett eleget tenni. A szerkesztőség kérte a kollégákat, hogy minél többen váljanak a Levéltári Híradó rendszeres levelezőivé, küldjenek kérdéseket, hozzászólásokat az egyes cikkekhez, témákhoz, valamint javaslatokat arra vonatkozóan, hogy milyen szakkérdésekről essék szó, miben van szükség szakmai segítségre.

A szerkesztőség igyekezett szóra bírni a fővárosi és a vidéki levéltárosokat is, s köztük egyfajta összekötőkapocsként próbált működni. Ennyi idő távolából különösen érdekesek a szerzőkre vonatkozó következő sorok: „ – végignézve az eddig megjelent számokat – hogy vannak egyes hiányosságok. A cikk írók tábora kezd megmerevedni, egyes nevek már jóformán állandóan ismétlődnek. Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy a levéltári dolgozók egy része, főleg a fővárosi levéltárak dolgozói nem találják elég érdekesnek, elég lényegesnek a LH-ba való írást. Ők mondanivalójukat az előkelőbbnek tűnő Közlemények számára tartogatják. A vidéki kartársak egy része, mindenesetre egyre kisebb része – pedig még a Levéltári Híradóba sem

¹ Feltehetőleg a már szakmai vitára előkészített elméleti munkaanyagok kerültek így be a lapba, amelyek a beérkezett vélemények függvényében később magasabb szinten véglegesítést nyertek.

mer írni – visszahúzódtott helyzetűeket legalább ezen a vonalon akarják fenntartani. Ez a magatartás egyik részről sem helyes, levéltáraink jelenlegi helyzetében a fővárosi és vidéki levéltárak között, még hosszú ideig a LH fog maradni a legjelentékenyebb összekötő kapocs, melyből egymás problémáit megismerhetjük. Sőt a munkát nem támogatni annyit jelent, mint továbbra is fenntartani a vidék és főváros levéltárai között az előző rendszer által emelt egészségtelen válaszfalat.”²

Az Országos Levéltár és a megyei levéltárak mellett már az induláskor jelen van a Fővárosi Közlevéltár, s néhány számmal később még bővül a kör egy a Hadtörténelmi Levéltárról szóló cikkel.

A lap az első pár évben nyerte el szerkezetét, s hamarosan elkezdtek feltüntetni azokat az adatokat is, amelyek egy kiadvány kolofonadatai között kell, hogy szerepeljenek. 1953-ban tűnik fel a kiadott példányszámokra vonatkozó információ: ekkor 400 példányban jelent meg a lap. 1959-től azonban már 800 példányt adtak ki belőle. Ez feltehetőleg túl soknak bizonyult, így az 1960/2. számtól 500-ra csökkentették a példányszámot.

A szerzők munkahelyét, beosztását az 1952/4. számtól tüntették fel a *Személyi hírek* alatt. Mindez nem vesz le a megjelent anyagok szakmai értékéből, csupán azt mutatja, hogy idő kellett belső szakmai anyagból, kéziratként terjeszthető szakirodalomból a külső jellemzőkben is folyóirattá alakuláshoz. A szerkesztőség tagjainak neve még sokáig nem jelenik meg; a felelős kiadó Borsa Iván (1957/1–2. számig), utána Szedő Antal, valamint a felelős szerkesztő Vörös Károly (1956-tól feltüntetve) nevétől eltekintve a többi szerkesztő neve nem szerepel.

1958-ban közlik először a munkatársak névsorát, amely ekkortól kezdődően rendszeresen szerepel a lapban: Balázs Péter, Baraczka István, Bélay Vilmos, Belényes Teréz, Böhm Jakab, Györffy Sándor, Hadnagy Albert, Horváth Ferenc, Iványi Emma, Kállay István, Oltvay Ferenc, Ort János, Sárközi Zoltán, Szászi András, B. Szimkovits Márta, Szűcs László, Zimányi Vera.

A kor párt és szakszervezeti hírei, a munkaverseny, a Szovjetunió levéltárügyi rendelkezései, szakmai anyagai végigkísérték az 50-es évek lapszámain, s általában az egyes számok elején kaptak helyet az ilyen típusú írások, utána következtek a szakmához kapcsolódó hazai tanulmányok, cikkek. Az első évfolyamban még jelenlévő rovatokra osztás később nem minden lapszámban volt jelen, de a tartalmi sorrend nagyjából változatlan maradt. Új rovatcímek is felbukkantak pl. *Tanulmányok, cikkek*. A megjelenés gyakorisága változott, előfordultak többféleképpen összevont számok (1; 2–4; 1–2, 3–4), de később általában az évente két összevont füzet volt a jellemző.

² Bevezetés. Levéltári Híradó 1952. 4. sz. II.

A témák sokszínűségén végigtekintve megállapíthatjuk, hogy szinte nem is volt olyan levéltári terület, amellyel ne foglalkoztak volna. Céljuk volt valamennyi levéltárat bevonni a levéltári élet vérkeringésébe, megismertetni őket egymás – sok esetben valamennyi levéltáros – szakmai problémáival, kérdéseivel, fórumot teremteni a szakmai eszmecserékre.

Párhuzamosan a főbb kérdések tisztázásával egyre több részproblémára is vonatkozó igényes szakmai cikket adtak közre, s megjelent a levéltártörténeti tartalom. Konkrét rendezési munkák leírásai mellett, iratkezelési rendszerek, levéltári kiállítások létrehozása, a helytörténet-kutatás, kutatószolgálati kérdések, könyvtári-levéltári gyűjtőkör elhatárolása is felbukkantak a témák között. Idővel a szocialista országok mellett megjelent a nyugati országok (elsőként Franciaország, majd Ausztria, NSZK) levéltárügyének részkérdései közül egy-egy, vagy szakirodalmának, az ottani kollégák véleményének ismertetése is. Előfordult, hogy a lapszámok – ha nem is tematikus számként, de – egy-egy ország levéltárügyével koncentráltan foglalkoztak, s lassan sorra kerültek mind a szocialista országok. 1955-ben megjelenik az első egyházi levéltárra (Ráday Levéltár) vonatkozó írás (Benda Kálmán tollából), 1956-ban pedig Borsa Iván írt az egyházi levéltárak helyzetéről egy átfogó cikket. Idővel egyre több publikáció jelent meg a családi levéltárakról, és napvilágot láttak a történelem segédtudományai, valamint az állományvédelem-restaurálás témakörében készült írások is. Létrejött a *Figyelő* rovat, amely a külföldi újdonságokat ismertette; 1956-ban itt bukkant fel az első az Amerikai Egyesült Államok levéltárügyét ismertető cikk, s egy angol iratkiállításról szóló beszámoló, de külföldi levéltári törvények változását is itt adták hírül. Az egyre gyakoribbá váló levéltártörténeti írások számára *Levéltár-történeti adattár* rovat alakult, amely sikeres volt és sok érdekesességet közölt. Ila Bálint, Benda Kálmán, Mandl Sándorné, Kubinyi András, Ember Győző, Iványi Emma gyakori szerzői ennek az időszaknak.

1956-ban megjelent különszámát teljes egészében a 200 éves Országos Levéltárnak szentelte a lap. Az idő előrehaladtával egyre több összehasonlító típusú vizsgálat került a folyóiratba, amely igyekezett párhuzamot keresni és tanulságot levonni több ország hasonló levéltári szakkérdéseiből (pl. Gazdasági levéltárak a földkerekség országaiban – Sárközi Zoltán³), s 1957-ben megjelent a hungarikakutatás témája is. A felmerült aktuális igényektől függően új rovatként jelentkezett az *Iratkonzerválási tanácsadó* is ugyanebben az évben.

A lap tartalma az idő előrehaladtával egyre tematizáltabb lett. *Külföldi levéltári szakkiadványokból átvett cikkek* rovatcímmel fordításokat is közöltek. 1959-re *A levéltári munka kérdései*, *Irattári munka* (később *Irattári munka kérdései*), *Levéltáraink életéből* című rovatok csatlakoztak a fentebb említettek mellé.

³ Levéltári Híradó 1957. 3–4. sz. 400–421.

Új címmel: Levéltári Szemle

1961-ben változik meg a szaklap címe Levéltári Szemlére, jóllehet kiadója továbbra is a Levéltárak Országos Központja. A változást az első Levéltári Szemle név alatt megjelent szám a következőképpen jelentette be: „A Levéltári Szemle folyóiratunknak, a Levéltári Híradónak új elnevezésű folytatása. Az új név ki akarja fejezni azt a fejlődést, melyet a magyar levéltárügy és vele együtt folyóiratunk, a Levéltári Híradó az elmúlt tíz év során elért.”⁴

A szerkesztőség összetétele pár névtől eltekintve nem sokat változott: Balázs Péter, Baraczkai István, Bélay Vilmos, Belényes Teréz, Böhm Jakab, Győrffy Sándor, Hadnagy Albert, Horváth Ferenc, Iványi Emma, Kállay István, Oltvai Ferenc, Ort János, Padányi-Gulyás Gyuláné (szerkesztőségi titkár), Sárközi Zoltán, Szigetvári István, Szűcs László, Vörös Károly, Zimányi Vera. Vörös Károlytól Szigetvári István vette át a felelős szerkesztői feladatokat, de előbbi is a szerkesztőség tagja maradt.

A példányszám az 1961/2. számtól az eredeti 400 példányra állt vissza (500-ról). Ez néhány évig stabilan maradt, majd tovább kísérleteztek az ideális példányszámok kialakításával. 1964-ben érdekes módon először 420, majd 450 példányban adták ki a lapot, 1965-ben, 350, 400, majd 450 példányos lapszámok születtek. Később viszonylag állandó lett a 400 példányos megjelenés.

A korábbi években kialakított lapszerkezet lényegét tekintve változatlan maradt, de egyes témák alegységekre bomlottak, így több rovattal is bővült a folyóirat a 60-as években; formátuma és kivitele azonban nem változott.

1961-ben megjelent a *Magyar levéltárosok külföldön* rovat, amely a külföldi tanulmányutak beszámolóit tartalmazta. Az első utak inkább a különböző országok levéltári rendszerének megismeréséről és a különböző levéltári szakfeladatok elvégzésének módszereiről szóltak, később megjelentek a hungarika utak jelentései is. 1964-től *A külföld levéltárügye* rovaton belül *Magyar levéltárosok tanulmányútjai* megnevezéssel külön is szerepeltek ezek a beszámolók, amelyek egy része már hungarika információkat is tartalmazott, más részük pedig már nem átfogó jellemzést adott a meglátogatott országok levéltárügyéről, hanem egy-egy speciálisabb rész kérdést ismertetett.

Ettől az évtől kezdődően a megjelent közlemények idegen nyelvű rezüméit is közölték – orosz, német és francia nyelven – *Idegen nyelvű tartalmi kivonatok* cím alatt. Továbbra is jelentek meg idegen nyelvről magyarra fordított tanulmányok a – Fordítások cím helyett jobban hangzó – *Külföldi levéltári szakkiadványok* rovatban. A nemzetközi levéltári életbe való bekapcsolódás igényét jelzi *A levéltár a nemzetközi életben* rovat 1962-től, amelyben a nemzetközi levéltári napok, konferenciák, kerekasztal-beszélgetések szakmai anyagait adták közre, illetve számoltak be e rendezvényekről.

---

⁴ Levéltári Szemle 1961. 1. sz. 1.

A 60-as években több olyan kérdés is előkerült, amely ma már nem több mint nem túl sikeres levéltári kísérlet, de akkor több tanulmányt is szenteltek a témának, s nyilvánvalóan többeket foglalkoztatott. Ilyen volt például a numerikus rendszerű fondok tárgyi alapúvá történő átrendezése. Az ilyen jellegű cikkek közreadásában azonban a naprakészség szándéka és a kísérletezés bátorítása volt jelen a folyóirat részéről, jóllehet nem minden esetben volt szerencsés az új elmélet és gyakorlat.

Idővel a nagyobb és hivatalos irattermelők után az érdeklődés a magánszemélyek irataira, sőt nemcsak írásos dokumentumaira is kiterjedt. Jóllehet a kor jegyeit magán viselő módon, de szó esik már az akkor még nem oral history-nak nevezett szóbeli visszaemlékezések rögzítéséről, az „élő források” felkereséséről, a szisztematikus gyűjtésről, a hangfelvételek megőrzéséről (1962). A tanulmányokban tárgyalt szakmai kérdések esetében eleve felmerült a szakmai egységesség kialakítása, hiszen ezért szerepeltek ajánlások, tervezetek, minták a folyóirat hasábjain, ám voltak olyan tanulmányok, amelyek már címükben is hordozták az egységes szakmai álláspont szükségességét, s a szerkesztőség vitára szólította fel az olvasókat, hogy véleményükkel járuljanak hozzá annak kialakításához.

A *Történeti adattár* rovatban egyre több hivaltörténeti téma, s azzal összefüggésben a hivatal irattári rendszerének, levéltári anyagának ismertetése került szóba. (A rovat címe jóval később – hasonló tartalommal – *Adattárra* rövidült.)

Előfordult, hogy a folyóirat egy-egy teljes számát egy jelentősebb konferenciának szentelte, s annak nemcsak a programja, az előadások szövege, de az ülészak(ok) rövidített jegyzőkönyve s a résztvevők listája is szerepelt a lapban. (Pl. A Levéltári kerekasztal VIII. Nemzetközi értekezlete Bp., 1963. június 12–15.⁵)

Az intézmények vezetőit és az őrzött gyűjteményt, illetve annak érdekességeit mutatták be a *Levéltáraink életéből* rovaton belül indított *Emlékezzünk régiokról* sorozatban, amelynek keretében egy-egy évforduló, dokumentumérdekesség apropóján indított beszélgetés írott változatát olvashatták az érdeklődők. Benda Kálmán volt az intézményvezetők beszélgetőtársa. Jellemző a kor ismeretterjesztés és kultúra iránti érdeklődésére, hogy a beszélgetések a Kossuth Rádióban hangzottak el. A levéltárak az akkori lehetőségekkel élve igyekeztek népszerűsíteni tevékenységüket a társadalom szélesebb rétegei előtt is. A sorozat több éven keresztül folytatódott és sorra vette a megyei levéltárakat, de a Hadtörténelmi Levéltárba, illetve egyházi levéltárakba is ellátogatott, s a bécsi Hadi Levéltárról a magyar levéltári delegátusokkal is zajlott beszélgetés. Ugyancsak e rovat adott helyet történeti kiállítások összeállításáról szóló beszámolóknak, amelyeket a kiállítások szakmai vezetői adtak közre ismertetve munkájuk koncepcióját, s magát a megvalósítást is.

⁵ Levéltári Szemle 1963. 3. sz.

Viszonylag sok cikkben tűnt fel a helytörténetírás segítésének gondolata, sőt szervezetté tételével⁶ is foglalkoztak. Így nem véletlen, hogy idővel önálló rovat – *Helytörténetírás* – is helyet kapott a lapban, amelyben mindjárt első jelentkezésekor (1964/1–2. sz.) nyolc tanulmány is szerepelt. A rovat az ezt követő években is működött, sorra bemutatva az egyes intézményeket, a megyei levéltárak, s a honismereti mozgalom tevékenységét is. Foglalkozott egyes levéltári kiadványfajtákkal, így a levéltári olvasókönyvvvel, amely kapcsán felbukkan – természetesen korabeli köntösben – az oktatás segítése, s a ma levéltár-pedagógia néven megfogalmazott gondolkör is. Hasonlóképpen foglalkoztak a helytörténeti olvasókönyvek műfajával is.

1964-ben a nagyobb létszámú szerkesztőbizottság helyett kisebb munkatársi csoport kezdett dolgozni a folyóirat szerkesztésén. Szigetvári István helyett Balázs Péter lett az új felelős szerkesztő. A kisebb létszámú, nyolcfős új szerkesztői csoport tagjai között rovatonkénti munkamegosztás lépett életbe a következőképpen: Lakatos Ernő a levéltári munka kérdései, Kardos Kálmán a Levéltáraink életéből rovattal, Vörös Károly a helytörténetírással, a külföld levéltárügyével és a magyar levéltárosok külföldi beszámolóival, valamint a Figyelővel, Bélay Vilmos, Szigetvári István az irattári munka kérdéseivel, Takáts Endre a vidéki levéltárak problémáival foglalkozott. A technikai szerkesztő Padányi Gulyás Gyuláné maradt.

Ekkortól jelent meg a folyóiratban a *Krónika* is, amely évfordulókról, kitüntetésekről, vezetői kinevezésekről, szolgálati jubileumokról, nyugdíjba vonulásokról, intézményi átszervezésekről, s általában a levéltári élet híreiről számolt be. Ide kerültek az elhunyt kollégák nekrológjai is. E tartalmak természetesen korábban is jelen voltak, de kevésbé tematizáltak vagy éppen a Hírek rovatban csoportosítás nélkül szerepeltek. (Utóbb a Hírek a Krónikán belül az apróbb, egysoros hírek összegyűjtésére szolgált.)

Ahogy haladunk előre az időben, tapasztalható, hogy a levéltári szakterületek feltérképezése, majd lefedése után az egyes részterületek, illetve a még egyáltalán nem tárgyalt témák kerültek sorra. Ilyen volt például a levéltárakon kívül, más intézményekben őrzött iratok kérdése, amely első említéskor egy megyei iratanyag kapcsán került előtérbe; benne rejtett azonban a téma későbbi komoly, nagyobb lélegzetű feldolgozása is. (Degré Alajos: A Zala megyei múzeumokban őrzött iratanyag⁷.)

Az egyes intézmények gyűjteményismertetései, érdekességeinek bemutatása, gyarapodási adatai a *Levéltáraink anyagából* rovatba kerültek (1965). A nem mindig következetesen alkalmazott, specializálódó rovatok mögött azonban az egyre szélesülő levéltári témapaletta látni, s azt a szándékot, hogy az olvasók számára még strukturáltabban jelenítsék meg az adott lapszám tartalmát.

⁶ Soós Imre: A helytörténetírás szervezése a területi levéltárakban. Levéltári Szemle 1962. 3–4. sz. 18–24.

⁷ Levéltári Szemle 1964. 4. sz. 216–223.

1966-ban a címlapon kiadóként a Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztálya Levéltárak Országos Központja szerepel, megnevezve immár a felettes minisztériumot is, nemcsak a közvetlen irányító szakmai szervet. Később a LOK neve zárójelbe kerül, erőteljesebben hangsúlyozandó immár a minisztériumi felügyeletet.

Az egyébként jól működő rovatokon egy darabig nem változtattak, s megmaradtak az évek óta jól bevált 400 példányos megjelenésnél is. A példányszámokkal később ismét kísérleteztek hol 500-ra emelték, hol csökkentették, s feltehetőleg a költségek és az egyes népszerűbb vagy évfordulós lapszámok iránti igény függvényében tértek el a megszokottól.

A 60-as évek vége felé, a 70-es években új témák is megjelentek. Ilyenek voltak a nagy tömegű iratanyag restaurálásának gépesített módszerei, s a mikrofilmezés. Új rovat is alakult az állományvédelmi-reprográfiai kérdésekre, a *Levéltári technika*, 1969-ben. Ugyanekkor szintén új rovatként jelent meg a *Hungarica*, amely témaként ugyan korábban is jelen volt, de így kiemelt helyet kapott a külföldi híradások, tudósítások sorában, s immár otthont adott a kimondottan hungarika-gyűjtőutak dokumentálásának. E mögött tudatos profiltisztítás és a lap karakteresebbé tételének szándéka állt.

1968-ban a területi állami levéltárak tanácsi kezelésbe kerültek, a Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztálya Levéltári Igazgatósággá alakult, a Levéltári Közlemények visszakerültek az Országos Levéltárhoz, a Levéltári Szemle pedig a Levéltári Igazgatóság folyóirata maradt, bár kiadójaként az Országos Levéltár volt feltüntetve, s felelős kiadóként annak főigazgatója Varga János szerepelt. A felelős szerkesztő a szerkesztői munkában régóta részt vevő Sashegyi Oszkár lett, de a korábbi felelős szerkesztők is munkatársak maradtak. A szerkesztőség/szerkesztőbizottság tagjai sorába is kerültek új nevek a régiékek mellé, de alapvetően nem történt változás a munkatársak személyében: Balázs Péter, Bélay Vilmos, Fábián Istvánné (segédszerkesztő), Kállay István, Kardos Kálmán, Kun József, Lakatos Ernő, Padányi Gulyás Gyuláné (technikai szerkesztő), Sashegyi Oszkár, Szigetvári István, Szűcs László, Vörös Károly.

20 év után

A folyóirat működésének 20. évfordulóján, 1970-ben a szerkesztők rövid visszatekintést tettek közzé elemezve a korábbi éveket. Felidéztek azt az 1969-es vizsgálatot, amely a Levéltári Szemle és a Levéltári Közlemények profiljának élesebb elhatárolását tűzte ki célul. A Közlemények szünetelése alatt hiánypótló, s kezdetben inkább csak a „baráti országok” levéltári szakirodalmát közvetítő, praktikus szemléletű Levéltári Szemle színvonalas, sokféle témát tárgyaló folyóirattá vált, s bár céljai között elvi témák, forrásközlések, illetve történeti cikkek nem szerepeltek – lévén az a Közlemények profiljába tartozott – az évek során a két lap mégis közeledett egymáshoz és hasonlóná vált. 1970-ben a Levéltári Szemle szerkesztősége

új célokat is megfogalmazott, amikor a két szaklap céljainak elhatárolásáról szolt. A bevezetőben rövid áttekintést adtak a levéltáros szakma folyóiratairól. A nyugati államok levéltáros lapjai jórészt egyesületi kiadványok voltak (a levéltárosokat közösen érintő problémák közlésének céljára, s vitafórumok); a centralizált levéltárüggyel rendelkező országok (a szocialista államok, s néhány nyugati) folyóiratát egy központi levéltári szakmai szerv (igazgatóság) adta ki a levéltári munka egységesítésének céljával, munkaanyagok közreadásával; a harmadik csoportba tartoztak azok a sajtótermékek, amelyek kimondottan tudományos céllal jöttek létre (bármely országban). A fő célok tehát levéltár-igazgatás és levéltártudomány voltak. A Levéltári Közlemények szorosabb kapcsolatot tartott a történelemtudománnyal, olvasóközönsége a szűkebb szakmai közönség és a történészek voltak. A Levéltári Szemle a levéltárban (különböző szinteken) dolgozókat, a levéltárhasználókat, az iratok keletkeztetőit egyaránt igyekezett megszólítani. A korábban jellemző különbségeken túl erősíteni akarták a kapcsolatot a levéltár-igazgatással, s az volt a szándékuk, hogy a lap „a levéltári munka tapasztalatait közreadva és értékelve s a munkamódszerekre vonatkozó javaslatok útján a további gyakorlati levéltári munkát segítse”.⁸ A kevésbé elvi és történeti jelleg mellett a levéltárszakmai, gyakorlati jellemzők erősítése együtt járt a naprakészséggel, a levéltárügy aktuális kérdéseinek ismertetésével (Új Magyar Központi Levéltár, szaklevéltárak problematikája, iratkezelési reform, magánlevéltári anyagok), s a modern technikai eljárások népszerűsítésével, valamint egyes gyakorlati kérdések eredményes külföldi megoldásainak bemutatásával. A régóta tervezett Levéltári kézikönyv kidolgozásához is szerettek volna hozzájárulni a sokakat érintő, aktuális szakmai témák közreadásával, s annak esélyével, hogy a kollégák nemcsak elolvassák, hanem véleményükkel tovább is fejlesztik a közreadott szakmai anyagokat. Nagy szerepet szántak a Levéltári technika és a Hungarica rovatoknak is.

A Levéltári Szemle ezekben az években kevesebb rovattal dolgozott. A lapszámok első részében közreadott sokféle típusú anyagot nem tagolták rovatokra, de az új rovatok mellett megmaradt az Irattári munka, az Adattár, a Figyelő, az Irodalom és a Krónika.

Érezhető az a szándék, hogy mindig újabb és újabb, még nem tárgyalt levéltári terület is sorra kerüljön a tárgyalt témák sorában; például hangfelvételek őrzése, lappangó levéltári anyagok felkutatásának problémája (1971/1–3. sz.). A Levéltári technika rovat is szisztematikusan tárgyalta a terület főbb, majd részletkérdéseit kezdetben egy-két, majd több szerzővel.

1973-ban a folyóirat felelős szerkesztői feladatait Sashegyi Oszkártól Kállay István vette át, nagyjából változatlan munkatársi gárdával: Balázs Péter, Bélay Vilmos, Fábíán Istvánné (Fábíánné Kiss Erzsébet),⁹ Kállay István, Kardos Kálmán, Kun József,

⁸ A huszadik évfolyam elé. Levéltári Szemle 1920. 1. sz. 1–7.

⁹ Az 1975. 1. szám az utolsó, amelyben közreműködött.

Lakatos Ernő, Padányi Gulyás Gyuláné (technikai szerkesztő),¹⁰ Sashegyi Oszkár, Szigetvári István, Szűcs László, Vörös Károly. 1973-ban Gáspár Ferenc, 1975-ben Soós László, 1976-ban (Szlovikné) Berényi Márta,¹¹ 1978-ban Erdmann Gyula, Farkas Gábor, Schneider Miklós¹² és Szilágyi Gábor csatlakozott. 1975-től a minisztériumok átszervezése és átnevezése következtében a kiadó a Kulturális Minisztérium Levéltári Igazgatósága, 1980-tól ismét Művelődésügyi Minisztérium (Levéltári Osztálya).

A folyóirat formátuma ebben az időszakban valamelyest változott. A korábbi kezdetlegesen sokszorosított számok helyett immár tetszetősebb tördeléssel, jobb papíron, igényesebb nyomdai kivitelben jelentkezett. A borítók a korai barna, majd különböző színű erőteljes színek után visszafogott világoskék színűek, letisztultak lettek. A korai évek kivitelezési nehézségei azonban természetesebbek voltak, ezzel nem állt egyedül a Levéltári Szemle.

A 70-es évek első felében inkább az aktuális kérdések, s a korszerűség hangsúlyozása került előtérbe, 1975-ben azonban felbukkant a *Levéltártörténet* rovat, amelyben egyházi levéltárak is helyet kaptak. (Korábban különböző neveken a tartalom már jelen volt, de egy időre kissé háttérbe szorult.) A korábbi gyakori szerzők mellett az akkori fiatalabb nemzedékből is jelentkeznek újabb, gyakran publikáló szerzők: pl. Dóka Klára, Feiszt György, Erdős Ferenc.

A folyóirat 1977/2. számában¹³ az akkori felelős szerkesztő, Kállay István emlékezett meg a lap 25. évéről. Ez az alapos összegzés kitért az előzményekre – Levéltárosok Lapja, Levéltári Közlemények –, s a Szemlét létrehozó helyzetre, igényekre is. Szinte tételesen, témákra bontva sorolta fel, hogy mi tartozik a lap profiljába, és sorra vette rovatait is. A tevékenység elemeit hagyományos és modern profilra osztotta. Előbbibe a levéltári munka kérdései rovat, a levéltár- és fondismertetés, a levéltártörténet, a hivataltörténet témák tartoztak. Utóbbiba – a lapban már korábban is jelenlévő – közművelődés, közoktatás, helytörténet, s az újdonságok közül a Levéltári technika rovat került. A továbbfejlesztésről a Figyelő, az Adattár, az Irodalom, s a Krónika kapcsán is szólt.

Írásának utolsó fejezetében a szerzőkről és a lap új formátumáról is szót ejtett: „A jelenlegi gyakorlat szerint a Levéltári Szemle cikkei tervmunkaként, a szerkesztő felkérésére vagy a szerzők kezdeményezésére születnek. Ez a módszer bevált, a Szemle széles körű írógárdával rendelkezik. A szerzők körét ennek ellenére igyekszünk bővíteni: egyes kérdések megírására levéltáron kívüli szakembereket nyerünk meg, illetve közlünk általuk megírt cikkeket. Igen jelentős momentum – és ezzel magyarázható, hogy szívesen írnak a Szemlébe –, hogy megjelenése nincs

¹⁰ Az 1975. 2–3. szám az utolsó, amelyben közreműködött.

¹¹ Az 1981. 1. szám az utolsó, amelyben (technikai) szerkesztőként közreműködött.

¹² 1981-ben bekövetkezett haláláig tagja volt a szerkesztőségnek.

¹³ Kállay István: A Levéltári Szemle. *Levéltári Szemle* 1977. 2. sz. 267–271.

elmaradva. Megjegyzendőnek tartom, hogy kedvező fogadtatásra talált a Szemle új, tetszetősebb formája.¹⁴

A fentieknek megfelelően ekkor egyre több, gyakorlati munkához kapcsolódó írás jelent meg. Foglalkoztak az iratkezelők képzésével, az irattáros-képzéssel, ismertették más országok mikrofilmes gyakorlatát, téma volt az iratképzők hivataltörténete, illetve az Országos Levéltár egyes iratcsoportjainak ismertetése is rendszeresen megjelent egy-egy sorozatot alkotva. Ebben az időszakban több vegyes tárgyú lapszám jött létre, s nem mindig érvényesült a hangsúlyosabb levéltárszakmai jelleg.

A 80-as évek változásai

A 80-as évekbe érve alapvető változáson még nem esett át a folyóirat. A viszonylagos állandóságot a hosszú évek óta együttműködő, egy-egy új taggal bővülő szerkesztői gárda is biztosította. 1981-ben a korábbi munkatársak mellett Káposztás István és Kisasszony Éva, 1982-ben (a 2–3. számtól) Orbán Istvánné (technikai szerkesztő) neve jelent meg a szerkesztőség névsorában. A legtöbb cikk a megyei levéltárak és az Országos Levéltár gyűjteményeire, illetve az ott zajló munkákra vonatkozott, s a korábbiakhoz képest valamivel hangsúlyosabbá vált a hivataltörténet és a kormányzattörténet. Egy-egy tematikus blokk is megjelent, így például az *Egyesületi fondok ismertetése*.¹⁵ 1981-ben *Egyesületi élet*,¹⁶ 1982-ben *Kormányzattörténet* rovat is helyet kapott.¹⁷

1985-ben arculatváltás következett be a folyóiratnál. Kisebb, B/5-ös mérettel, korszerűbb kivittel, a címlapon a főbb cikkek ajánlójával és egy a tartalomhoz mindig kapcsolódó képpel jelent meg minden lapszám. A kisebb formátumú, füzet-szerű kiadvány megjelenése is rendszeresebbé vált olyan értelemben, hogy mindig évi 4 számot adtak ki. Korábban szerkesztőbizottság megnevezés alatt szerepeltek a lapban a munkatársak, s a felsoroltak között nevük után zárójelben tüntették fel a főszerkesztői, felelős szerkesztői stb. posztot. Ekkortól azonban már külön adták meg a szerkesztőbizottság és a szerkesztőség tagjainak névsorát. (1990-től már csak szerkesztőség szerepel.) Az 1985 utáni másfél évtizedben több személyi változás is bekövetkezett a szerkesztői csoport összetételében. Különösen 1993 után, a korábbi állandósággal összehasonlítva feltűnő a munkatársak személyének változása. Bizonyos szerkesztők jelenléte azonban folytonosságot jelentett ekkor is.

A szerkesztőbizottság tagjai 1985-ben Buzási János, Gazdag István, Kállay István, Kun József, Lakatos Ernő, Madarász Lajos, Ságvári Ágnes, Sashegyi Oszkár, Szűcs László, Verő Gábor, Vörös Károly (elnök) voltak.

¹⁴ Uő Uo. 271.

¹⁵ 1981. 2–3. sz.

¹⁶ 1981. 1. sz.

¹⁷ 1982. 2–3. sz.

A felelős szerkesztő 1985-től 1992-ig Gecsényi Lajos, a szerkesztők pedig az induláskor Bán Péter,¹⁸ Erdmann Gyula és Farkas Gábor¹⁹ voltak, akikhez csatlakozott Szögi László (az 1986/3. számtól), Lakos János (1987/2. – 1992/2.).

1985-ben az új felelős szerkesztő, Gecsényi Lajos beköszöntőjében röviden összegezte a folyóirat célkitűzéseit. A lap rovatok nélküli első részében többféle, köz-történeti, közigazgatás-történeti, segédtudományi írás kapott helyet, s a második, rovatokra tagolt rész tartalmazta a szorosabb értelemben vett levéltárszakmai tanulmányokat, cikkeket. A friss szakmai információk iránti megnövekedett igények mellett a közművelődés és a közoktatás segítését, a levéltári források közkinccsá tételének, felhasználhatóságának többféle módját emelték ki. A levéltári munka elméleti és gyakorlati kérdései mellett szervtörténeteket, a levéltári anyag tudományos, oktatási, gazdasági feladatokra történő felhasználásának kérdéseit, a történeti segédtudományok kutatási eredményeit is figyelemmel kísérték. A nemzetközi levéltári élet és a hazai levéltári hírek is helyet kaptak a lapban. A korábbi évek rovatain pár változás történt; a Levéltártörténet, Hungarika – egyre bővülő tartalommal – változatlanul működött, mellé a *Kilátó* a külföldi levéltári hírek, eredmények számára, a *Mérleg* a kiadványok ismertetésére született. (Mindkét rovat ma is működik.) A Levéltártörténet rovatban érdekes interjúk jelentek meg régi levéltárosokkal (pl. Házi Jenővel, Borsa Ivánnal, Sashegyi Oszkárral, Ember Győzővel), s a riportokat olyan tapasztalt kollégák készítették, mint Szögi László, Gecsényi Lajos vagy Erdmann Gyula. Az interjúkat a szerkesztőség jó munkájának köszönhetően sikerült sorozattá szervezni. A Hírek rovat közölte az éves levéltári kiadványi „termés” adatait. A *Dokumentum* egy-egy nagy forrásértékkel bíró irat, érdekesség ismertetését tartalmazta. Esetenként, de értékes tartalommal jelent meg a *Vita* rovat, amely olyan témákat hozott fel több hozzászólóval, mint a levéltárosi hivatástudat, az egyesületi élet, a szakmai műveltség, a levéltáros testületi szellem, szakmai tudat, a levéltáros feladatai közötti egyensúly (levéltáros? történész?).

Ebben az időszakban új témák is előtérbe kerültek. Korábban említés szintjén ugyan szóba került többször is a számítástechnika, de ettől az időszaktól lesz ez a terület gyakori téma a folyóiratban. A számítástechnika alkalmazásának lehetőségei, a lehetséges feldolgozó munka, az adatok és adathordozók archiválása, a számítógépes szervnyilvántartás, a számítástechnika valamely vetülete a nyolcvanas évek második felétől, s a kilencvenes években egyre gyakrabban volt a tanulmányok tárgya annál is inkább, mivel a Magyar Levéltárosok Egyesületén (MLE) belül 1989-ben megalakult a Számítástechnikai Szekció.

Az általános levéltárak, az állami szaklevéltárak és az egyházi levéltárak munkáját egyaránt áttekintette egy-egy bővebb, összefoglaló tanulmány, rendszeresen közzétett,

¹⁸ Az utolsó szerkesztői közreműködésével készült szám: 1987. 1. sz.

¹⁹ Az utolsó szerkesztői közreműködésével készült szám: 1989. 4. sz.

több évet átfogó beszámoló, összegzés. Gyakori téma volt a *levéltár és oktatás*, amely – azonos című – rovatot is kapott, a források értékhatár-vizsgálata, az irattáros tanfolyamok tapasztalatai, a segédtudományok tárgykörében íródott cikkek, levéltári sajtószemle, a levéltárosképzés, a hungarikakutatás, az Országos Levéltár szerzeményeinek bemutatása. A levéltári rendszer fejlődése, változása megmutatkozott a Szemle-beli cikkekben is, hiszen megjelent az egyetemi levéltárak témaköre,²⁰ s az egyházi levéltárak szakfelügyeletének tapasztalatai is hangsúlyosabban helyet kaptak.

A 90-es években a szerkesztőségben belül több alkalommal is változások zajlottak. 1989-ben megszűnt a folyóirat szerkesztőbizottsága, s innentől kezdve teljesen a szerkesztőség irányította a lap munkáját. A szerkesztőségi munkatársak személye nagyjából állandó volt, de a feladatkörökben viszonylag rövid időközönként módosulások voltak jellemzőek. 1993-ban Lakos János főszerkesztősége mellett Böör László, Sudár Kornélia, Szögi László voltak a szerkesztőség tagjai, akikhez 1994-ben Sárközi János csatlakozott. 1993 és 1998 között Sudár Kornélia a főszerkesztő, Böör László, Dominkovits Péter, Sárközi János szerkesztőkkel. 1999-ben, Radics Kálmán főszerkesztősége mellett Böör László, Erdős Ferenc, Sölch Miklós dolgoztak szerkesztőként.

A feladatkörök között ebben az időszakban megjelent a főszerkesztő-helyettesi szerepkör Lakos János (1987/2-től–1992/2. sz.), Sudár Kornélia (1993), Sárközi János (1994–98), később (2005-ben) Kenyeres István is ellátta ezt a feladatot. (2000-től egy év kivételével főszerkesztői és felelős szerkesztői feladatkörök vannak.)

Az 1990-es évek lapszámai az új szakmai témák (pl. 1995. évi LXVI. levéltári törvény; ISAD(G) az első nemzetközi levéltári szabvány²¹), az egyre több helyről szerzett külföldi kutatási és levéltári szakmai tapasztalatok közreadása, a külföldi, magyar vonatkozású anyagot őrző levéltárak bemutatása mellett a magyar levéltárügy újraszabályozását is reprezentálják a megjelenő cikkek témáiban (pl. önkormányzati törvények levéltári vonatkozásai, az Országos Levéltár és Új Magyar Központi Levéltár összevonása, a privatizáció és a levéltárak). A modernizálódó levéltárügy kérdései mellett újabb levéltári részterületek megvitatására is sor került a Vita rovatban: levéltári forrásközlés, visszaemlékezések.

Egyesületi kiadásban

1999-ben a lap kiadóját illetően változás állt be. Létrejötté óta a folyóirat mindig minisztériumi, a levéltárügyet felügyelő illetékes minisztérium szerv – 1998 év végéig a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Levéltári Osztálya – kiadásában jelent meg. 1999-től az MLE vállalta a kiadást.

²⁰ Szögi László: Az egyetemi levéltárak feladatai. *Levéltári Szemle* 1986. 3. sz. 3–10.

²¹ Az azonos című szabványleírást Künstler Ferenc fordította. Megjelent a *Levéltári Szemle* 1995. évi 2. számában 53–74.

„A Kulturális Örökség Minisztériuma és a Magyar Országos Levéltár sem vállalkozott szakmai folyóiratunk kiadására, így választani kellett: megszűnik a Levéltári Szemle, vagy az Egyesület felvállalja a kiadását. A választmány egyhangúlag foglalt állást a kiadás vállalása mellett, hiszen a magyar levéltárosok zömét tömörítő Egyesület nem engedheti meg a nagy- és szépmúltú lap kimúlását.” – olvasható Erdmann Gyulának, a Magyar Levéltárosok Egyesülete akkori elnökének 1999/1. számban megjelent beköszöntőjében.²² Ekkor Radics Kálmán vállalta a főszerkesztői teendőket a Böőr László, Erdős Ferenc, Sölch Miklós, Szögi László alkotta szerkesztői csapattal. Az egyesületi kiadást egy év elteltével már a MOL (később Magyar Nemzeti Levéltár, MNL) is támogatta, majd 2006-ban az Önkormányzati Levéltárak Tanácsa (ÖLT), majd utódszervezete a Megyei és Városi Levéltárak Vezetőinek Tanácsa (MVLVT), jelenleg Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa (MLVT) csatlakozott társkiadóként. (A folyóirat jelenleg is e hármas kiadói együttműködés keretében működik és jelenik meg.)

Az egyesületi kiadással párhuzamosan valamelyest több hír, tudósítás, egyesületi beszámoló jelent meg (MLE választmányi ülések beszámolója is), s többször közreadták az MLE vándorgyűlésen elhangzott előadásokat is. A 90-es évek új témái között megjelentek a – sok levéltárat érintő – kárpótlási ügyek tapasztalatait közreadó tanulmányok, s egyre gyakrabban kaptak helyet a levéltári leírás, szabványosítás – nemzeti és regionális szintű – problémái.

2000-től a lap stratégiáját meghatározó, a szerkesztőséget képviselő, a szerkesztőség munkáját összefogó főszerkesztőt az MLE, az egyes számokat összeállító felelős szerkesztőt a MOL delegálta. A szerkesztőség öt tagját az MLE Választmánya választotta meg. A 2000-es években viszonylag hosszabb ideig, 2000–2005 között volt főszerkesztő Böőr László. Ekkor mindvégig Katona Csaba látta el a felelős szerkesztői feladatokat; a szerkesztők: Dominkovits Péter, Horváth J. András, Radics Kálmán, Sölch Miklós, Szögi László (2000-ben), Horváth Erzsébet (2001–2004). A 2004/1. számtól a szerkesztőség új összetételben működött tovább: Dominkovits Péter, Kenyeres István, Mózessy Gergely, Rózsa György Gyula, T. Varga György, 2005-ben Ólmosi Zoltán is a szerkesztőség tagja.

Az Országos Levéltárban, valamint a megyei levéltárakban dolgozó szerkesztők mellett Szögi László személyében a felsőoktatási intézmények levéltárosai, Horváth J. András, Kenyeres István az önkormányzati levéltárak, Horváth Erzsébet és Mózessy Gergely egyházi levéltárak munkatársaiként voltak jelen a szerkesztőség soraiban.

2001-ben a lap arculatváltáson esett át: a korábbi halványkék, a borítón mindig más képet felvonultató folyóirat borítója állandósult, s rá egy oklevél részlete került. Ebben az időszakban jó darabig színes iratmelléklettel és a hozzá kapcsolódó forrásközléssel jelent meg minden lapszám. A korábbi rovatok változatlanul működtek,

²² Erdmann Gyula: Beköszöntő. Levéltári Szemle 1999. 1. sz. 2.

új elnevezésű, de tartalmát tekintve már ismerős rovat jelentkezett *Portré* néven, amelyben levéltáros elődökkel készült interjúk voltak olvashatók. A 2000-es évek témái már előlegezik napjaink bizonyos esetekben már megoldott, vagy még aktuális levéltári szakkérdéseit is. Köztük nagyon fontos volt a digitalizálás kérdésköre, amely még a jelenben is bőven ad szakmai feladatokat a levéltárosoknak. Elméleti kérdéseket, majd a gyakorlatban szerzett tapasztalatokat, projekteket is ismertettek. 2003-ban jelent meg az első, elektronikus iratok archiválásával foglalkozó tanulmány, amely kérdés még ma is szakmai kihívást jelent.²³ Rendszeres és gyakoribb téma lett az egyházi levéltárak ügye, s az 1993-ban alakult Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) hírei, eredményei is helyet kaptak, több egyházi levéltáros szerző publikációival együtt. Rendszeresen megjelentek az éves szakfelügyelői jelentések is. A korábbi külföldi levéltári hírek után megjelent az Európai Unió levéltárügye, s az uniós tapasztalatokra támaszkodó példák ismertetése. Egyre több, a mai levéltárosoknak is ismerős téma bukkant fel az idő előrehaladásával a 2000-es évek második felében: internet és levéltár, kutatási témák feldolgozása, informatikai stratégia, egységes levéltári nyilvántartási rendszer kidolgozása.

A fenti témákra, köztük a modern levéltári kérdésekre való odafigyelés jellemezte a lapot 2006–2017 között is, amikor e meglehetősen hosszú időn át Horváth J. András volt a folyóirat főszerkesztője. Ekkor a felelős szerkesztők Csóti Csaba (2006–2008), Katona Csaba (2009–2010), Bana József (2011–2016), Ólmosi Zoltán (2017) voltak. (Utóbbi kollégánk 2009–2016 között olvasószerkesztő.) A szerkesztőség tagja volt ebben az időszakban Borbély János (tördelőszerkesztő 2016–2017), Cseh Gergő Bendegúz (2006–2008), Dominkovits Péter (2009–2016), Erdész Ádám (2009–2017), Farkas Andrea (szerkesztőségi titkár, 2006–2008), Kujbusné Mecsei Éva (2006–2008), Molnár László (2006–2008), Mózessy Gergely (2006–2008), Németh Ágnes (2017), Sasfi Csaba (2017), Sölch Miklós (2006–2008), Tyekvicska Árpád (2006/3. számig).

A főszerkesztő, Horváth J. András az új szerkesztőség 2006-os beköszöntőjében így fogalmazta meg főbb elveit: „Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk ezért a levéltári anyag társadalmi hasznosíthatóságát előmozdító, különféle kutatástechnikai módszertani kérdéseknek (hatékony, digitális alapú segédletek alkalmazásának lehetőségei, információtechnológiai újdonságok stb.) Izgalmas és egyre fontosabb kérdéskör a levéltár és használói kapcsolatának boncolgatása, a kutatói igények elemzése, a levéltári feladatoknak ezen szükségletekre alapozódó újraértelmezése...”²⁴ A fentieknek megfelelően határon túli magyar tudományos műhelyeket, nemzetközi levéltári gyakorlatot ismertető cikkek jelentek meg. Több lapszámban alkalmaztak nagyobb terjedelmű tanulmányokat magában foglaló, nem állandó rovatként mű-

²³ Baracs Tibor – Cseh Gergő Bendegúz – Körmeny Lajos – Szőke Zoltán – Vánkosné Tímár Éva: Az elektronikus iratok levéltári archiválása. 2003. 2. sz. 3–27.

²⁴ Köszöntő. Levéltári Szemle 2006. 1. sz. 3.

ködő, de az aktuális tartalommal egy egységet alkotó tematikus blokkokat. Például a *Nemzeti levéltárak a világban* (2006/2.) több írást tartalmazó blokk, az *E-archívum*, *E-levéltár*, *E-irattár* blokk (2007/2.), utóbbi az elektronikus archiválás informatikai, kormányzati oldalát is, külföldi tapasztalatait, hazai tapasztalatait és nehézségeit mutatta be több oldalról; de szenteltek lapszámokat, blokkokat az egyházi levéltáraknak, az egyházi levéltári forrásoknak (2007/3.), és hasonlóképpen helyet kapott a Szemlében az egyébként mindig erőteljesen jelenlévő hungarikakutatás is (2008/1.), az egyetemi levéltárak (2008/2.), a gyűjtőterület blokkja (2009/2.), valamint jelentős évforduló köré is szerveződött tematikus szám: 1956 (2006/3.). A *Levéltári műhelymunkák* (később *Műhelymunkák*) ma is működő rovat levéltári források felhasználásával készített történeti tanulmányoknak adott helyet többek között. 2011-ben (2. sz.) a területi általános levéltárak további sorsát (önkormányzati vagy állami fenntartás), s a megyei levéltárak egységes irányítás alá kerülését megelőző viták szakmai anyaga is megjelent a folyóiratban. Ugyanitt a városi, felsőoktatási és egyházi levéltárak fenntartásáról egy másik blokk tartalmazott tanulmányokat. Ezekhez hasonlóan más levéltári területet is körbejártak, más-más levéltártípusban dolgozó szerző segítségével mutatva be az adott kérdést. A nagyobb témák tárgyalása mellett a korábban már megismert rovatos megjelenés volt jellemző a folyóiraatra, amely 2009-ben arculatváltáson is átesett: ekkortól feltűnő színű, absztrakt ábrákkal díszített, modernebb külsőt kapott, amely 2017-ig – évente változó színekkel – állandó maradt. A 2010-es évek gyakori témái között szerepelt még az oral history, a projektismertetések, a kutatási szabadság és kutatási korlátozások, az adatvédelem és információszabadság ma is aktuális kérdése. A folyóirat korábbi tartalmi elemeket is megőrző következő szakasza 2018-ban vette kezdetét a lap jelenlegi szerkesztői gárdájával.

■

A Levéltári Szemle hét évtizedének áttekintése többféle szempontból érdekes és számomra különösen is az volt, hiszen az előttünk járók munkáját folytató munkatársaként, levéltárosként és főszerkesztőként is olvastam. Sok ötletet adó és értékes anyag található a folyóirat korábbi évfolyamaiban, számos kutatásra váró – és reméljük majd kutatás alá kerülő téma – a cikkekben, s egyben bizonyítéka annak is, hogy elődeink a levéltári szakterületek mindegyikére igyekeztek figyelni, és írásaik egy része ma is hasznosítható felvetéseket, megfontolni valókat, de ha mást nem, akkor tanulságokat tartalmaz. A már technikailag meghaladott, vagy ma már problémának nem számító, megoldott, szakmai kérdéseken túl sok olyan tartalom van jelen lapjain, amelyek ma, mai köntösben, mai viszonyok között is választ, megoldást várnak. Tanulságos és követendő az is, hogy a ma már „levéltártörténeti nevek”-nek számító kollégák milyen felelősséggel végezték munkájukat és saját hivatásukat értékelve tevékenykedtek. Ennek a sornak a folytatói vagyunk mi is, mai levéltárosok.